

2018-2019 SEZONU SPOR TOTO SÜPER LİGDE REKABETÇİ DENGE

Levent GÖRÜN¹

ÖZET

Bu çalışma Spor Toto Süper Ligi 2018-2019 sezonu rekabetçi denge düzeyini ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu araştırma betimsel bir araştırma modelidir. Spor Toto Süper Ligin rekabetçi denge düzeyini ölçmek için tarama modelinden yararlanılmış ve doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizinde 2018-2019 sezon sonu tabloları kullanılarak rekabetçi dengenin ölçülmesi için C5 endeksi, Herfindahl-Hirschman İndeksi, Lorenz Eğrisi ve Gini Katsayısı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ligin rekabetçi dengesini ölçmek için kullanılan C5 endeksi değeri 0,31 çıkmıştır. Lig sıralaması baz alındığında Herfindahl-Hirschman değeri 105,3 elde edilmiştir. Gini değeri ise yapılan hesaplamalara göre 0,13 çıkmıştır. Bu değerler 2018-2019 sezonunda Spor Toto Süper Liginde rekabetçi dengeye yakın bir sonuç ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: Rekabetçi Denge, Süper Lig, Futbol

COMPETITIVE BALANCE IN 2018-2019 SEASON SPOR TOTO SUPER LEAGUE

ABSTRACT

This study aims to measure the competitive balance level of Spor Toto Super League 2018-2019 season. This research is a descriptive research model. The scanning model was used to measure the competitive balance of Spor Toto Super League and document analysis method was used. C5 indice, Herfindahl-Hirschman Index, Lorenz curve and Gini coefficient were used to measure the competitive balance in the document analysis by using the season-end tables of Super League. As a result of the research, the C5 index value, which was used to measure the competitive balance of the league, was found as 0.31. Based on league ranking Herfindahl-Hirschman value was obtained as 105.3. Gini value was 0.13 according to the calculations. These values show a result close to competitive balance in Spor Toto Super League in 2018-2019 season.

Keywords: Competitive Balance, Super League, Football

¹ Düzce Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Düzce/ Türkiye, Yazışmadan sorumlu yazar:leventgorun@duzce.edu.tr

GİRİŞ

Sokak arasında fakir çocukların oynadığı bir oyun olarak tarih sahnesine giren futbol, artık sadece bir oyun olarak değil, bir endüstri olarak ele alınmaktadır. Milyarlarca dolarlık bir ekonomik faaliyete dönüşen futbol, paranın egemen olduğu bir yapıya dönüşmüş ve bir endüstri olarak ekonomik hayatın içinde yer almaya başlamıştır.

Endüstrileşme bir yandan futbolun standartlarını yükseltirken, diğer taraftan reyting ve yüksek tutarlı ödüller, ister istemez kulüpler arasında bir haksız rekabete ve dengesizliğe yol açmıştır. Haksız ve dengesiz rekabetin yaygınlaşması, özellikle kulüpler arasında gelir ve bütçe bakımından çok büyük uçurumların oluşmasına neden olmuştur. Bu sayede endüstriyel futbolun bayraktarlığını yapan büyük kulüpler, süreç içinde birer elit kulüp haline gelirken, diğer kulüpler ise haksız rekabet koşullarında bu kulüplerden sportif, iktisadi ve mali olarak kopmaya başladılar. Bu durum büyük kulüpler ve küçük kulüplerin oluşmasına sebep olmuştur. Birbirlerinden güç olarak çok farklı olan bu iki kulüp yapısı, daha büyük sıkıntıların da temelini oluşturmaktadır [1]. Türkiye Futbol Federasyonu'nun en üst ligi olan Süper Ligdeki takımlar arasındaki güç dengesizliğinin varlığı süreç içerisinde maçların izlenme oranını düşürebilir. Süper Ligdeki rekabetçe denge olup olmadığının tespiti, gelecek yıllarda ülke futbolundaki rekabet düzeyinin karşılaştırılması açısından önem arz etmektedir.

Futbolun endüstrileşmesi süreci ekonomik bir kavram olan rekabetin ortaya çıkmasına ve beraberinde rekabetçi denge kavramının futbolun içinde anılmasına neden olmuştur. İktisat teorileri ekseninde farklı şekillerde ele alınan rekabet kavramı günlük hayatta da sıkça kullanılan bir kavramdır. Günlük hayatta rekabet, belirli bir fayda sağlayabilmek amacıyla başkalarını geride bırakmaya çalışmak veya benzer konumda bulunan bireyler karşısında üstünlük kazanabilmek için yarışmak şeklinde tanımlanabilir [2]. Tam rekabet piyasası kaynakların etkin dağılımının sağlandığı ve refahın maksimum olduğu bir piyasa türüdür [3]. Michie ve Oughton rekabetçi dengeyi, spor takımlarının yeteneklerinin dengesi olarak ifade etmektedirler [4]. Birbirleriyle rekabet edebilen takımların oluşturduğu liglerin daha büyük ekonomik gelir elde ettiği bir gerçektir. Haksız rekabet ortamının olduğu Süper Ligde rekabet kendisini, düşük reyting ve vasat futbol kalitesi olarak somutlaştırmaktadır. Bu durum ise uluslararası arenada sportif yetersizliği beraberinde getirmekte, ülke içindeki futbolda kendimizi kandırdığımız bir futbol kalitesine

mahkum, televizyonlarımızın başında ya da statlarda maçlarımızı izlemek durumunda kalmaktayız [5].

Rekabetçi denge üzerine yapılan teorik çalışmaların temelini Rottenberg'in (1956) çalışması oluşturmaktadır. Rottenberg şampiyon olma ihtimali olan takım sayısının artması halinde rekabetin ve seyirci sayısının da artacağını ileri sürmüştür [6]. Yine Jennett herhangi bir profesyonel ligin bir veya birkaç takım tarafından hâkimiyet altına alınması durumunda ligin azalmış olan rekabet derecesine bağlı olarak seyirci sayısının da azalacağını ifade etmiştir [7].

Ligin rekabetçi denge düzeyi ne kadar yüksek ise, ligdeki kalite de o kadar artacak, bu da maçların izlenme oranına katkı sağlayacaktır. Maç sonuçlarının önceden tahmin edilme olasılığının azalması, maçları ve dolayısıyla ligi daha ilgi çekici hale getirecektir.

Rekabetçi dengeyi etkileyen birçok faktör vardır. Bunlar:

1. **Piyasa büyüklüğü ve katılım:** Piyasa büyüklüğü üzerine bir çalışma yapan Buraimo ve Simmons (2006) çalışmalarında piyasa büyüklüğünün maç talebi ve rekabet dengesi üzerindeki etkilerini İngiltere Premier Ligi genelinde incelemiş; büyük piyasaya sahip bölgelerde kurulan takımların, küçük piyasaya sahip bölgelerde kurulan takımlara göre daha fazla gişe geliri elde ettiği sonucuna ulaşmışlardır [8].
2. **Taraftar yoğunluğu:** Ligi seyreden toplam seyirci sayısında takımlar arasında dengeli bir dağılım olmadığında, bu durum ligin rekabetçi dengesi üzerinde de etkili olacaktır [9].
3. **Gelir paylaşımı ve rekabetçi denge:** Marburger ziyaretçi takımın başarı yüzdesinin de kulüp gelirine katkı sağladığını varsayarak, talebi; ev sahibi ve ziyaretçi takımın kalitesinin artan fonksiyonu olarak modellemiş ve artan gelir paylaşımının rekabetçi dengeyi arttırdığı sonucuna ulaşmıştır [10].
4. **Kulüpler arasındaki zenginlik farkı ve rekabetçi denge:** Ligdeki zengin takımların diğer takımlar üzerindeki baskısı arttıkça, zengin takımlar lehine gelişen rekabetçi denge, ligin devamlılığı ve kalitesi açısından büyük bir sorun teşkil edecektir. Akşar 2017'deki çalışmasında Spor Toto Süper Ligde üretilen maddi kaynağın % 43.2'sinin ligin ilk 5 sırada bitiren takım tarafından % 56.2'sinin ise Süper Ligdeki diğer 13 takım tarafından paylaşıldığını ifade etmiştir. Buna göre ilk 5 takımın

toplam gelirden aldıkları pay takım başına %8.6 iken diğeri 13 takımın toplam gelirden aldıkların payın %4.4 olduğunu belirten Akşar, bu gelir farkından dolayı takımların rakipleri ile mücadele edebilmek için gelirlerinin 3.7 katı para harcadıklarını, bu durumun ise kulüplerin mali yapılarına büyük zarar verdiğini ve sağlıksız mali yapıların kulüpleri krize sürükleyeceğini belirtmiştir. Bu sürecin futbolu içinde çıkılmaz bir sürece götüreceğini, bunun engellenmesi için ise daha adil bir paylaşım yapılması gerektiğini belirtmiştir [11].

5. **Seyirci taraftar katılımı ve rekabetçi denge:** Ligi oluşturan takımların performanslarının birbirine yakın olmasının maç sonucuna ilişkin belirsizliği arttıracaklarını ifade eden Janssens ve Késenne, maç sonucu belirsizliğinin ise maçı seyretmeye istekli taraftar talebi üzerinde anlamlı pozitif etki oluşturacağı sonucuna varmışlardır [12].

Bir ligin rekabetçi dengeye yakın bir seyir izlemesi maç sonucu belirsizliğine katkı sağlayacaktır. Seyirci/taraftar talebinin büyük bir kısmı takımın performansına bağlıdır sonucuna ulaşan Szymanski ve Smith [13] ile Szymanski ve Hoehn [14], sezon boyunca performansı iyi olan takımların maçlarına daha çok seyirci çekeceğini ifade etmişlerdir. Örneğin Spor Toto Süper Lig 2016-2017 sezonunda Şampiyon olan Beşiktaş'ın iç saha seyirci sayısı ortalaması 30446 iken, ligi istediği gibi geçiremeyen aynı takımın 2018-2019 sezonunda iç saha seyirci sayısı ortalaması 28863 kişidir. Yine 2016-2017 sezonunda ligi 4. Sırada tamamlayan Galatasaray'ın maç günü seyirci sayısı ortalama 18865 iken aynı takımın şampiyon olduğu 2018-2019 sezonunda maç günü seyirci sayısı ise ortalama 36160'dır. 2016-2017 sezonunda ligi 6. Sırada bitiren Trabzonspor'un maç günü seyirci sayısı ortalama 15309 iken aynı takımın ligi 4. Sırada bitirdiği 2018-2019 sezonunda maç günü seyirci sayısı ise ortalama 24700'dür. Takımların performanslarına dayalı olarak maç günü seyirci sayılarında artış söz konusu olmuştur [15]. Janssens ve Késenne, ligi oluşturan takımların performanslarının birbirine yakın olmasının, maç üzerindeki belirsizliği arttıracaklarını, dolayısıyla belirsizliğin taraftar talebi üzerinde anlamlı pozitif etki oluşturacağı sonucuna varmışlardır [16]. Ligi oluşturan takımların en önemli geliri olan yayın gelirlerinin arttırılması için o ligin ilgi çekici ve seyredilebilir bir lig olması gerekir. Müsabakaların izlenirliği arttıkça yayıncı kuruluşların federasyonlara veya naklen yayın geliri havuzu olmayan ülkelerde kulüplere verdiği paralarda artmaktadır. Uluslararası Futbol Tarihi ve İstatistikleri

Federasyonu'nun (IFFHS) değerlendirmesine göre, 21. yüzyılın ilk 10 yılında, Avrupa'nın en güçlü ulusal ligleri sıralamasında birinci İngiltere, ikinci İspanya, çnc İtalya olarak gözükürken ülkemiz ise sekizinci güçlü ulusal lig olarak raporlandırılmıştır [17]. Güçlü liglere baktığımızda Premier Ligin yayın ihalesi yıllık 1.7 milyar pounda satılırken [18] ülkemizde ise bu rakam yıllık olarak 500 milyon dolardır [19].

Tüm bu bilgiler ışığında, rekabetin olduğu bir ligde takımlar arasındaki güç dengesi birbirine yakın olacak ve seyir zevki daha güzel müsabakalar oynanacaktır. Seyir zevki yüksek maçlar seyirci sayısındaki artışa katkı sağlayacak, bu durum ise televizyon ve sosyal medyada futbolun popüleritesi arttıracaktır. Popülerite ve reyting sponsorları futbola çekecek, Spor Toto Süper Ligin ürettiği para daha da artarak kulüplerin gelirlerine katkı sağlayacak ve kulüpler daha iyi takımlar kurarak birbirleriyle çok daha güçlü bir Şekilde mücadele edeceklerdir.

Bu aından bu çalışma 2018-2019 sezonunda Spor Toto Süper Ligi rekabetçi denge düzeyini ölçerek ortaya çıkan rekabetçi denge düzeyine göre öneriler geliştirmeyi amaçlamaktadır.

MATERYAL ve METOT

Bu alışmada, Spor Toto Süper Lig'in rekabetçi denge düzeyini ölçmek için tarama modelinden yararlanılmış ve doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada veri olarak kullanılan dokümanlar iktisat alanında kullanan ekonomik hesaplama indeksleri ile çözümlenmiştir. Bu indeksler ile 2018-2019 sezonu Spor Toto Süper Ligin rekabetçi denge düzeyi hesaplanmıştır. Spor Toto Süper Ligi Türkiye Futbol Federasyonunun profesyonel en üst ligidir. Ligde 18 takım bulunmaktadır. Sezon sonu ligi ilk sırada bitiren takım UEFA Őampiyonlar Ligine direk katılma hakkı elde ederken, ligi ikinci sırada bitiren takım UEFA Őampiyonlar Ligine katılmak için ön eleme oynamak zorundadır. Türkiye Kupasını alan takım UEFA Avrupa Ligine katılma hakkı elde ederken, ligi 3. Ve 4. Sırada bitiren takımlar ise Avrupa Ligi eleme müsabakalarına katılmaya hak kazanırlar. Ligi son üç sırada bitiren 16. 17. Ve 18. takımlar ise Spor Toto Süper Ligin bir alt ligi olan Spor Toto 1. Lige dşerler. Spor Toto Süper Lig de yer alan takımların en köklü olanları 4 büyük takım olarak bilinen Beşiktaş, Galatasaray, Fenerbahçe ve Trabzonspor'dur. Ligde uzun yıllardır mücadele eden diğer takımlar ise Medipol Başakşehir, Atiker Konyaspor, Antalyaspor, Kasımpaşaspor, Demirgrup

Sivasspor, İstikbal Mobilya Kayserispor, Akhisarspor ve Bursaspor'dur. Lige uzun yıllar sonra geri dönen takımlar ise Büyükşehir Belediye Erzurumspor, Evkur Yeni Malatyaspor'dur [24]. Uzun yıllardır bu ligde yer alan, lig de 4 büyük takım olarak ifade edilen takımların ve lige yeni katılan takımların arasındaki rekabetin belirlenmesi için C5 İndeksi, ligin yoğunlaşmasını ölçen Herfindahl-Hirschman İndeksi, Gini Katsayısı ve Gini Katsayısı ile oluşturulan Lorenz Eğrisi kullanılmıştır. Aşağıda her bir hesaplama türü ayrı ayrı açıklanmıştır.

C5 İndeksi

$$C5 = \frac{\text{En Üstteki 5 Kulüp Tarafından Toplanan Puan}}{\text{Bütün Kulüplerce Toplanan Puanların Toplamı}}$$

C5 oranı; ligi oluşturan takım sayıları ve ilk beş kulüp ile diğer kulüpler arasındaki dengesizliğin fonksiyonudur. C5 oranındaki artış, rekabet dengesinin azaldığını ve ilk beş kulübün lige hâkim olduğunu gösterir [20].

Herfindahl-Hirschman İndeksi (HICB)

Lige analiz için kullanılan C5 oranı en üstteki 5 kulüp ile diğer kulüpler arasındaki yoğunlaşmayı gösterirken Herfindahl İndeksi bir ligde yer alan bütün takımların arasındaki yoğunlaşmayı göstermesi açısından önemli bir göstergedir. Bu yöntemde bütün takımların ligden aldıkları puan payları hesaplanmaktadır.

Bu hesaplamayı yapmak için öncelikle H indeksini elde etmemiz gerekmektedir. Yani takımlar arasındaki eşitsizliği ve ligdeki puan paylarını hesaplamak gerekmektedir.

$$H = \left(\sum_{i=1}^n s_i^2 \right)$$

Formüldeki H, bütün takımların sezon sonunda puan pastasından aldıkları payların karelerinin toplamını ifade eder. N takım sayısını, i ise 1. Takımdan başlayıp N. Takıma kadar olan puan paylarının karelerinin toplamını, s ise ligdeki takımların toplam puandaki paylarını ifade etmektedir. Yapılan hesaplamalar sonucunda elde edilen H değeri elde edilmiştir.

$$(HICB) = \left[\frac{H}{1/n} \right] \times 100$$

H, yukarıda hesapladığımız H yi ifade ederken, n takım sayısını ve 100 ise tam rekabetçi denge rakamını ifade etmektedir. İdeal rekabetçi denge 100 olup rekabetçi denge

bozuldukça indeksin değeri yükselecektir. İndeksin değerinin yüksek olması rekabetçi dengeden uzaklaşıldığının göstergesidir [21].

Gini Katsayısı ve Lorenz Eğrisi

Her bir takımın puanı ile tek tek diğer takımların puanları arasındaki farkların basit aritmetik ortalaması bize GINI katsayısını verir. Eşitsizlik ne kadar büyükse GINI katsayısı da o kadar büyüktür. En rekabetçi ligde bütün takımlar eşit puan alacakları ve takım sıralamasının averajla belirleneceği için takımların puan farkları sıfır olacak ve dolayısıyla toplamlar ve GINI katsayısı da sıfır olacaktır. Öte yandan, her bir takımın puanıyla tek tek diğer takımların puanları arasındaki farkların ortalaması da eşitsizlik arttıkça artacak ve en yüksek eşitsizlik durumunda 1 değerini alacaktır. Ancak futbol liglerinde, ligin doğası itibari ile GINI katsayıları 1 değerine çıkamaz. GINI takımlar arasındaki eşitsizlik düzeylerini en ince ayrıntısına kadar incelemektedir. Sıfır değerine yakın değerler rekabetçi dengeye yakın bir lig olduğunu, 1 e doğru yaklaşan değerler ise rekabetçi dengeden uzaklaşıldığını göstermektedir [22].

Gini değerini bulmak için,

$$GINI = [1/(2xp_{ort} xn^2)] \times \sum_i \sum_j |p_i - p_j|; \dots \dots \dots (11) \quad \text{formülü kullanılmıştır.}$$

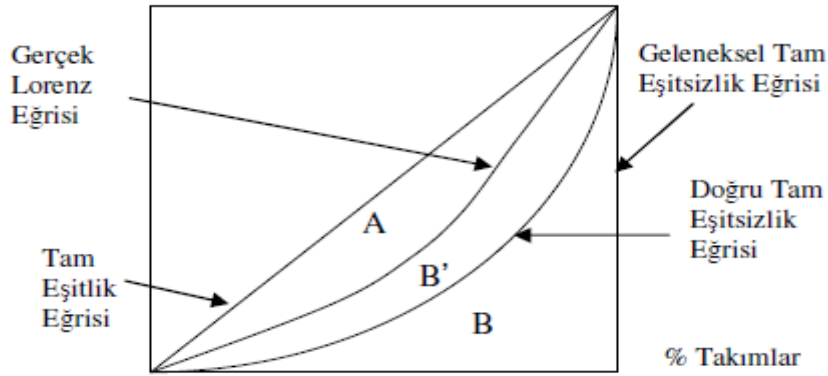
p_i : *i. inci takımın lig sonu puanı* p_j : *j inci takımın lig sonu puanı*

p_{ort} : *ligin puan ortalaması*

n : *takım sayısı*

$i, j = 1, 2, 3 \dots, (n - 1), n; i \neq j.$

Lorenz eğrisi, gelir dağılımındaki eşitsizliği ölçmek için kullanılan bir yöntemdir. Yatay eksen de nüfus, dikey eksen de ise nüfusun elde ettiği geliri gösteren diyagram, gelir dağılımındaki eşitsizliği grafiksel olarak gösterir. Gelir dağılımında eşitlik varsa, herkesin gelirden eşit bir pay aldığını ifade etmek için “Mutlak Eşitlik Doğrusu” ve ‘Lorenz Eğrisi’ çakışarak 45 derecelik bir diyagonal biçimini alır. Gelir paylaşımında, eşitsizlik olduğu durumlarda ise Lorenz Eğrisi, mutlak eşitlik doğrusundan uzaklaşarak daha bombeli bir şekil alır [23].

Grafik 1: Lorenz Eğrisi [23]

Lorenz Eğrisini oluşturmak için Microsoft Excel Programı kullanılmıştır. 18 takımın puanlarını yazdıktan sonra, her bir takımın ligde oluşturulan toplam puandan % kaç pay aldığını belirlemek için,

Takım puanı/toplam lig puanı*100 formülünün uygulanması ve 18 takım içinde bu formülün uygulanması bütün takımların toplam puandan aldıkları %'lik payı ortaya çıkarmaktadır ($=B2/ŞBŞ20*100$). Daha sonra her bir takımın yüzdeler puanının etkisini küçükten büyüğe göre sıraladık. Sonra her bir takımın ligdeki toplam takım sayısına etkisini hesapladık. Yani ($=1/18*100$) formülünü kullandık. Grafikte kullanılacak değerleri elde etmek (dikey eksendeki takımların puan oranlarının kümülatif yani takımların yüzdeler olarak elde ettikleri puanların toplamlarını en küçük değerden en büyük değere kadar sırayla toplanarak hesaplandı) ($=E1+D2$) ve 0 dan 100'e kadar değerler ortaya çıktı. Bu bize ligde tüm takımların elde ettikleri puanların yüzdelerlerinin kümülatif sonuçlarını verdi. Daha sonra yatay eksen takımların yani 18 takımın yüzde dağılımını elde etmek için, lige etkilerini ortaya koyan % lik paylarını küçükten büyüğe toplayarak 100'e kadar bir yatay eksen elde ettik ($=F1+C2$). Lorenz eğrisi grafiğinde ideal olan mutlak eşitlik doğrusu vardır. Bunu elde etmek için yatay ve dikey eksen e eşit olarak dağılması gereken ve iki eksene 45 derece açı yapacak şekilde olması gereken bir doğrudur. Bu mutlak eşitlik doğrusunu elde etmek için hem yatay hem de dikey eksen takımların lige etkisinin %'lik olarak küçükten büyüğe doğru toplanarak hesaplanan değerleri kullandık. Lorenz eğrisini çizmek içinse yatay eksen takımların toplam takım sayısına oranlarının kümülatif toplamı, dikey eksene ise takımların % puanlarının kümülatif olarak değerleri seçildi. Ortaya çıkan eğride mutlak eşitlik doğrusundan uzak bir eğri ortaya çıkmıştır. Bu da bize bu sezonun rekabetçi dengeden uzak olduğunu gösterir [24].

BULGULAR

Araştırmada 2018-2019 Spor Toto Süper Lig rekabetçi denge düzeyleri C5, Herfindahl, Gini Katsayısı ve Lorenz Eğrisi kullanılarak elde edilmiştir.

Tablo 1. 2018-2019 Spor Toto Süper Ligi 18 Takımın Sezon Sonu Verileri

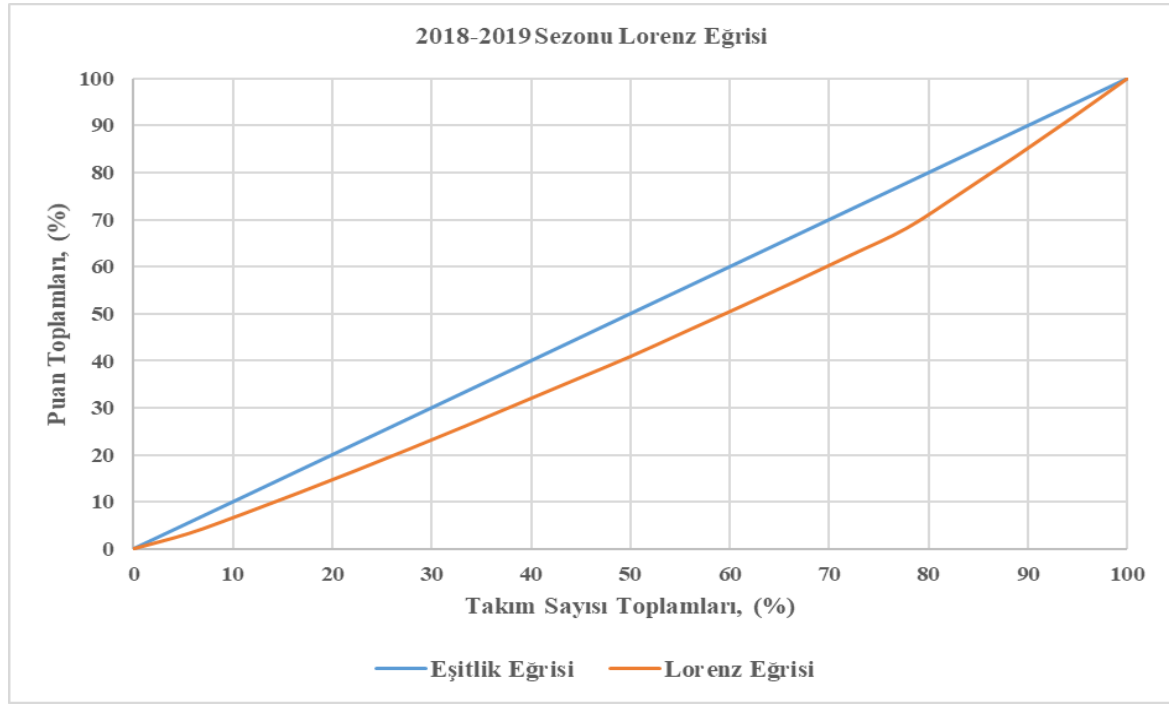
TAKIMLAR	O	G	B	M	A	Y	AV	P
1. GALATASARAY A.Ş.	34	20	9	5	72	36	36	69
2. MEDİPOL BAŞAKŞEHİR FK	34	19	10	5	49	22	27	67
3. BEŞİKTAŞ A.Ş.	34	19	8	7	72	46	26	65
4. TRABZONSPOR A.Ş.	34	18	9	7	64	46	18	63
5. EVKUR YENİ MALATYASPOR	34	13	8	13	47	46	1	47
6. FENERBAHÇE A.Ş.	34	11	13	10	44	44	0	46
7. ANTALYASPOR A.Ş.	34	13	6	15	39	55	-16	45
8. ATİKER KONYASPOR	34	9	17	8	40	38	2	44
9. AYTEMİZ ALANYASPOR	34	12	8	14	37	43	-6	44
10. İSTİKBAL MOBİLYA KAYSERİSPOR	34	10	11	13	35	50	-15	41
11. ÇAYKUR RİZESPOR A.Ş.	34	9	14	11	48	50	-2	41
12. DEMİR GRUP SİVAŞSPOR	34	10	11	13	49	54	-5	41
13. MKE ANKARAGÜCÜ	34	11	7	16	38	53	-15	40
14. KASIMPAŞA A.Ş.	34	11	6	17	53	62	-9	39
15. GÖZTEPE A.Ş.	34	11	5	18	37	42	-5	38
16. BURSASPOR	34	7	16	11	28	37	-9	37
17. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE ERZURUMSPOR	34	8	11	15	36	43	-7	35
18. AKHİSARSPOR	34	6	9	19	33	54	-21	27

Tablo 1 incelendiğinde ligin rekabetçi dengesini ölçmek için kullanılan C5 endeksi değeri 0,31 çıkmıştır. C5 değerinin 0'a yakın olması rekabetçi dengenin var olabileceği anlamını taşımaktadır. Ligde toplanan toplam puan 829 çıkmıştır. Ligi ilk 5 te bitiren takımların puanı ise 264 çıkmıştır. 264/ 829 sonucunda 0,31 değeri elde edilmiştir.

Herfindahl-Hirschman İndeksi değerinde ise rekabetçi dengeye yakın bir seyir ortaya çıkması için sonucun 100 puana yakın çıkması gerekmektedir. Lig sıralaması baz alındığında Herfindahl-Hirschman değeri 105,3 çıkmıştır. Bu değer 2018-2019 Spor Toto Süper Lig sezonunda rekabetçi dengeye yakın bir sonuç ortaya koymaktadır.

Gini değeri ise yapılan hesaplamalara gÖre 0,13 çıkmıştır. Gini 0 değerine yaklařtıķça rekabetçi dengenin varlığından söz edilebilmektedir. Gini değeri ligde üretilen toplam puandan takımların aldığı payı göstermesi bakımından önem arz etmektedir. 0,13 değeri rekabetçi dengeye yakın bir değer olarak göze çarpmaktadır.

Bir diğer bulgu olan Lorenz eğrisi bize ligin rekabet düzeyini göstermesi aēısından önem arz etmektedir.

Grafik 2: 2018- 2019 Spor Toto Süper Ligi Lorenz Eğrisi

2018-2019 Spor Toto Süper Ligi Gini değerleri sonucunda elde edilen bulguya gÖre Lorenz eğrisi mutlak eşitlik doğrusuna yakın bir seyir izlemektedir. Bu da bize rekabetçi dengeye yakın bir sonuē olduğunu göstermektedir.

TARTIşMA ve SONUē

Araştırmada elde edilen sonuēlara gÖre 2018-2019 Spor Toto Süper Liginde rekabetçi dengeye yakın bir seyir ortaya çıkmıştır. Rekabetçi denge alanında yapılan çalışmalardan biri olan Battal (2007)'in Futbol Liglerinde Rekabet ve Türkiye 1. Futbol Liginde Rekabetçi Denge Analizi adlı çalışmasında, 1959-2006 yılları arasındaki 48 yıllık süreçte 1. Ligin rekabetçi denge düzeyini ölçmek için C5 endeksi ve Herfindahl-Hirschman indeksi kullanılmış, analizler

sonucunda dönem dönem rekabet dengesine yaklaşılsa da 1. Ligin genel olarak rekabetçi dengeden uzak bir seyir izlediğini bulmuştur [25]. Yine Türkiye'ye özgü bir başka çalışmada İnan (2010) Spor Toto Süper Ligi'nin 1987–1988 sezonundan itibaren 23 yıllık sürecini C5 Rekabetçi Denge indeksi ve Herfindahl- Hirschman indeksi kapsamını da inceleyerek, rekabetçi denge düzeyinin izlediği yolu tespit etmiştir. Herfindahl- Hirschman'a göre 23 yıllık analizin sonuçları rekabetin en yoğun olduğu sezonun 2006-2007, rekabetten en uzak kalınan sezonun ise 1996-1997 sezonu olduğu tespit edilmiştir [26]. Her iki çalışmanın sonuçları araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. 2018-2019 Spor Toto Süper Liginde rekabetçi dengeye yakın bir eğilimin olmasının sebebi, 3 büyük takımdan biri olan Fenerbahçe'nin ligde gösterdiği kötü performanstan ötürü diğer takımların toplam puan pastasından daha fazla pay alabilmesi olarak gösterilebilir. Yine 3 büyük takımın yaşadıkları mali sorunların etkisi, onların güç kaybetmesine sebep olmuş, aynı zamanda artan yayın gelirleri sayesinde Anadolu takımları daha rahat transfer yapabilmişlerdir. Ayrıca yabancı kuralındaki serbestlik de Anadolu takımlarının daha ucuz oyuncular bulmasına ve takımlarını rakiplerine karşı rekabet edebilir hale getirebilmelerine bağlanabilir.

Akşar' ın (2017) kaleme aldığı Süper Lig Sportif Performans ve Sportif Rekabetçi Denge İy Yolda adlı yazıda Süper Ligdeki 2014-2017 sezonları arasındaki rekabetçi denge düzeyini incelemiştir. Yazının sonucunda Süper Ligin 2014-2017 yılları arasında sportif rekabet yönünden Avrupa'daki iyi liglerle rekabet edebilecek istatistiki verilere sahip olduğu, rekabetçi dengeye yakın sonuçlar elde edildiği ifade etmiştir [27]. Akşar'ın yapmış olduğu bu inceleme sonuçları, bizim çalışmamızın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Alana ilişkin yurt dışı çalışmalarından biri olan Naghshbandi, Yousefi, Etemad ve Moradi (2011) yılında yaptıkları bir çalışmada, İngiltere Premier Ligi, French 1 League, Almanya Bundesliga, İspanya Premier Liga, İtalya Seria A ve İran Profesyonel Ligi üzerinde 2009-2010 sezonu için yaptıkları çalışmada verilerin analizini yapmak için C5 endeksini kullanmışlardır. Elde edilen sonuçlara göre rekabetçi dengeye en yakın ligler sırasıyla İran Profesyonel Ligi, Alman Bundesliga, Fransa 1. Ligi, İtalya Seria A, İngiltere Premier Lig ve İspanya La Liga'dır. Sonuç olarak, İran Ligi rekabetin en yüksek olduğu lig olurken İspanya Ligi ise rekabetin en düşük olduğu lig olarak ortaya çıkmıştır [28].

Spor Toto Süper Ligi Avrupa Ligleri arasında ilk 6 da gösterilen bir lig olması sebebiyle, çalışma sonucumuzda ortaya çıkan rekabetçi dengeye yakın bir sonucun varlığına karşın

Cretton (2015) yaptığı çalışmada düşük bütçeli kulüplerin gelirlerinde az bir değişiklik oluşturduğu, büyük ekiplerin gelirlerinin katlanarak arttığı ve bu durumun rekabette bir dengesizlik eğilimi ortaya çıktığı sonucuna varmıştır [29]. Bu alışmalar Avrupa ülkelerinde de rekabetçi dengeden uzak bir seyir izlendiğini göstermektedir.

Sonuç olarak 2018-2019 Spor Toto Süper Liginde tam olarak rekabetçi denge sağlanamasa da rekabetçi dengeye yakın bir seyir izlendiği ifade edilebilir. Rekabetçi dengenin tam sağlanması için tam rekabet ortamının oluşturulması gerektiği bilinmektedir. Türkiye Futbol Federasyonu'nun genel kurul yapısındaki özellikle 3 büyük kulübün lehine olan delege sisteminin rekabetçi denge üzerinde olumsuz etkileri olduğu söylenebilir. Havuz gelirlerinin dağıtım modelinde de daha önceden şampiyon olan takıma, şampiyonluk sayısına göre verilen %6 lık prim payı, takımlar arasındaki rekabeti olumsuz yönde etkileyebilir. Orta (2012) de kaleme aldığı yazısında Türkiye Futbol Federasyonu Genel Kurul delegelerinin, 2007 yılı öncesinde yüzde 62'sini kulüpler oluştururken, bugün bu oranın %78 olduğunu, Avrupa ve Dünya örneklerinde olduğu gibi daha demokratik ve futbolun tüm paydaşlarının söz sahibi olabildiği bir yapıya sahip olacak bir organizasyona dönüşmesinin futbola katkı sağlayacağını ifade etmiştir [30]. Yine Güvener (2015)'te kaleme aldığı yazısında, UEFA'ya bağlı 54 federasyon içerisinde bir tek Futbol Federasyonunun kanunla kurulduğunu, özel hukuka göre yönetildiğini ve genel kurul yapısının diğer 53 ülkeden farklı olarak neredeyse tamamının profesyonel kulüplerden olduğunu, bu yapının değişmesi gerektiğini ifade etmiştir [31]. Genel Kurul yapısındaki profesyonel takım ve özellikle 3 büyük takım egemenliği, bütçe paylaşımında da onların aleyhine olacak ancak futbolun lehine olacak kararların alınmasına engel teşkil ediyor olabilir. Keza Spor Toto Süper Ligi havuz gelirleri dağılım modelinde 3 büyük takım lehine birçok maddenin olduğu ortadadır. Sadece önceki yıllardaki şampiyonluk sayılarına göre sezon başı verilen paralar bile ekonomik olarak Anadolu takımlarına karşı bir avantaj elde etmelerine katkı sağlamaktadır. Atkinson, Stanley ve Tschirhart yaptıkları çalışmada daha genel bir model kullanarak; gelir paylaşımının kulüpler arasında yetenekli oyuncu dağılımını etkilediğini göstermişlerdir [32]. Buna göre daha dengeli bir havuz geliri sistemi, Anadolu takımlarının gelişmesine ve daha kaliteli oyuncular almalarına katkı sağlayabilir. Ayrıca endüstriyel futbolun toplum üzerindeki etkilerini bilen siyasilerin Futbol Federasyonu Yönetim Kurulunun ve kulüp yönetimlerinin oluşturulması aşamasındaki etkilerini bırakmaları ve futbolu sivil inisiyatifin özgür iradesine

bırakmaları gerekir. Karataş (2014) yılındaki çalışmasında Türkiye'deki siyasilerin iktidarlarını devam ettirmek, oy potansiyellerini arttırmak ve siyasi rant sağlamak için yıllarca futbolu propaganda aracı olarak kullandıklarını ve siyasilerin verdiği ekonomik, sosyal ve siyasi güçten faydalanmak isteyen futbol kulüplerinin de siyaseti kullanarak bu imkânlardan sonuna kadar faydalanma yolunu seçtiklerini ifade etmiştir [33]. Bu ikili çarpık ilişki ise liyakatsiz insanların futbolda söz sahibi olmasına ve de futbolu bilmeyen yöneticilerin futbolu yönetmesine dolayısıyla futbola zarar vermelerine sebep olabilir. Bu durum ise rekabetçi dengenin tesisi için sorun teşkil edecektir. Futbolda takımlar arası güç dengesizliğinin giderilmesi için Türkiye Futbol Federasyonunun finansal prim sistemini güçlü olan takımlardan çok, Süper Ligi daha rekabetçi bir yapıya dönüştürecek şekilde organize etmesi, futbol siyaset ilişkisinin minimal düzeyde kalmasının sağlanması ve Futbol Federasyonu Genel Kurul yapısının değiştirilerek futbolun tüm paydaşlarının söz sahibi ve futbol adına karar alma merciinde etkili olabilecek bir yapının oluşturulması önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. Akşar T. Krizdeki Futbol. İstanbul. Literatür Yayınları. 2013;4
2. Aktan C, Vural İ. Rekabet gücü ve Türkiye. Ankara. TİSK Rekabet Dizisi 3, C. Yayın No 255. Ajans-Türk Basın ve Basım A.Ş. 2004;14
3. Kostakoğlu SF. İnternet servis sağlayıcıları piyasasına yönelik yoğunlaşma analizi. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi. 2015; 11(25): 129-140.
4. Michie J, Oughtan C. Competitive balance in football: trends and effect. Birkbeck University of London Football Governance Research Centre. 2004; 2 (11).
5. Akşar T. Süper Lig'de Rekabet Ne Durumda? Futbol Ekonomisi/Endüstriyel Futbol; 2016 [updated 19.09.2019]. Available from: <http://www.futbolekonomi.com/index.php/haberler-makaleler/genel/122-tugrul-aksar/40052016-10-05-19-38-28.html>.
6. Eckard EW. Free agency, competitive balance, and diminishing returns to pennant contention. Economic Inquiry, 2001; 39(3):430-443.
7. Jennett N. Attendances, uncertainty of outcome and policy in scottish football league. Scottish Journal of Political Economy, 1984; 31(2): 176-198
8. Buraimo B, Simmons R. Market size and attendance in English Premier League football, Lancaster University Management School, Economics Department, 2006.
9. Szymanski S. Income inequality, competitive balance and the attractiveness of team sports: some evidence and a natural experiment from English Soccer. The Economic Journal, 2001; 111(469): 69-84.
10. Marburger DR. Gate revenue sharing and luxury taxes in professional sports. Contemporary Economic Policy, 1997; 15(2):114-123.

11. Akşar T. Süper lig sportif performans ve sportif rekabetçi dengede iyi yolda. Eko-spor; 2017 [updated 03.07.2019]. Available from: <https://www.dunya.com/kose-yazisi/super-lig-sportif-performans-ve-sportif-rekabetci-dengede-iyi-yolda/370717>.
12. Janssens P, Késenne S. Belgian football attendances. Tijdschrift Voor Economie and Management, . 1987; 32(3): 305-315.
13. Szymanski S, Smith R. The English Football Industry Profit, Performance and Industrial Structure, International Review of Applied Economics, 1997; Vol. 11/1 s. 135-153
14. Szymanski S, Hoehn T. The Americanisation of European Football, Economic Policy, 1999;28: 28
15. Süper Lig 2018-2019 Seyirci Sayıları. 2019 [updated 10.08.2019] Available from: <https://www.futbolarena.com/galatasaray/super-lig-201819-sezonu-seyirci-sayilari-47390f/p7/s/>.
16. Janssens P, Késenne S. Belgian Football Attendances, Tijdschrift Voor Economie and Management. 1987; Vol. 32/3.
17. Süper Lig kaçınıcı sırada. 2019 [updated 04.08.2019] Available from: <http://tr.beinsports.com/haber/super-lig-kacinci-sirada>.
18. Futbolun zirvesi Premier Lig NBA'in yanında devede kulak. 2019 [updated 10.08.2019]. Available from: <https://www.sporx.com/futbolun-zirvesi-premier-lig-nbain-yaninda-devede-kulak SXHB Q5 558 66S XQ>.
19. Futbolda dev ihaleyi digitürk kazandı. 2019 [updated 05.08.2019]. Available from: <https://www.ntv.com.tr/ekonomi/futbolda-dev-ihaleyi-digiturkkazandi,y3E529 NDL02zG1 bxPoT19g>.
20. Ligde puan sıralaması ve lig statüleri. 2019 [updated 10.02.2020]. Available from: <https://www.tff.org/default.aspx?pageID>
21. Michie J, Oughton C. Competitive Balance In Football: Trends and Effects, Football Governace Research Centre, 2004; 2 :4-28
22. Akşar T, Merih K. Futbol Ekonomisi. İstanbul. Literatür Yayınları, 2006; 365-370
23. Ongan H, Demiröz, MD. Akademik futbol: futbolda rekabet-başarı ilişkisi. İstanbul: Hiperlink Yayınları 2010.
24. Akşar T, Merih K. Futbol Ekonomisi. İstanbul. Literatür Yayınları, 2006; 365-370.
25. Battal S. P. Futbol liglerinde rekabet ve türkiye 1. futbol liginde rekabetçi denge analizi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli. 2007.
26. İnan T. Türkiye spor toto süper liginde rekabetçi denge. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilim Dergisi, 2010; 12(3): 209–213.
27. Süper Lig Sportif Performans ve Sportif Rekabetçi Dengede İyi Yolda. 2017 [updated 05.08.2019]. Available from: <http://www.futbolekonomi.com/index.php/haberler-makaleler/genel/122-tugrul-aksar/4158-2017-07-02-13-34-40.html>.
28. Naghshbandi S, Yousefi B, Etemad Z, Moradi M. The comparison of competitive balance in football premier leagues of england, germany, spain, france, italy and iran: A case study from 2009-2010 season. Journal of Human Sport and Exersize University of Alicante, 2011; 6(4):673-681.

29. Cretton E. Increase competitive balance in european football, a strategic approach. 2015. [updated 04.07.2019]. Available from: <https://core.ac.uk/download/pdf/43671399.pdf>.
30. Futbolun Delege Yapısı ya da Türk Futbolunun Temeli Sağlam mı? 2012.[updated 10.09.2019] Available from: <http://www.futbolekonomi.com/index.php/haberler-makaleler/yonetim/269-lale-orta/2065-futbolun-delege-yaps-ya-da-tuerk-futbolunun-temeli-salam-m.html>.
31. Güvener A. Devrim gibi bir karar (mı). 2015. [updated 05.08.2019]. Available from: (http://www.ahmetgüvener.com/futbol-spor/facebook/devrim-gibi-bir-karar-mi.html).
32. Atkinson SE. vd. Revenue Sharing As An Incentive Agency Problem: An Example From The National Football League, Rand Journal of Economics, 1988; 19/1
33. Karataş Ö. Türkiye’de Futbol ve Siyaset İlişkisi. İnönü Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2014; 1(2): 39-47.